

Ometanje dječjeg likovnog stvaralaštva

Lajtman, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:572749>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MARIJA LAJTMAN

OMETANJE DJEČJEG LIKOVNOG STVARALAŠTVA

Završni rad

Pula, prosinac, 2017.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MARIJA LAJTMAN

OMETANJE DJEČJEG LIKOVNOG STVARALAŠTVA

Završni rad

JMBAG: 0303049311, izvanredni student

Studijski smjer: Izvanredni preddiplomski stručni studij predškolski odgoj

Predmet: Metodika likovne kulture

Znanstveno područje: Umjetničko područje

Znanstveno polje: Likovna umjetnost

Znanstvena grana: Likovna pedagogija

Mentor: Breza Žižović, mag. art. paed.

Pula, prosinac, 2017.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidatkinja za prvostupnicu _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

_____

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DJEČJE LIKOVNO STVARALAŠTVO.....	3
3. DJEČJI CRTEŽ	4
3.1. Važnost dječjeg crteža	4
3.1.1. Likovni simboli i njihovo značenje u dječjem crtežu.....	4
3.2. Razvoj dječjeg crteža	7
4. OMETANJE DJEČJEG LIKOVNOG STVARALAŠTVA	14
4.1. Izravno miješanje i interveniranje u likovne radove djece	14
4.2. Ometanje odgojnim postupcima i stavovima.....	16
4.3. Šablone.....	17
4.4. Mediji.....	18
5. POTICANJE DJEČJEG LIKOVNOG STVARALAŠTVA.....	19
6. ULOGA ODGOJITELJA U LIKOVNOM STVARALAŠTVU DJECE	22
7. LIKOVNE AKTIVNOSTI I DJEČJI LIKOVNI RADOVI	24
7.1. Likovna aktivnost: „Cvijet“	26
7.1.1. Dječji likovni radovi - „Cvijet“.....	29
7.1.2. Osvrt na dječje likovne uratke.....	37
7.2. Likovna aktivnost: „Cvijet kakav nitko nigdje nije vidio“	38
7.2.1. Dječji likovni radovi – „Neobičan cvijet“	43
7.2.2. Osvrt na dječje likovne uratke.....	51
8. ZAKLJUČAK.....	52
9. LITERATURA	53
10. POPIS SLIKA	54
11. SAŽETAK	57
SUMMARY	58

1. UVOD

Odgaj djece postao je jedan od najzahtjevnijih i najtežih zadataka današnjice. Živimo u vremenu kada je tehnologija daleko naprednija nego u prošlom dobu te su se djeci otvorila mnoga vrata zabave koja ne zahtijevaju korištenje mašte ili veliku angažiranost bogatstva dječjeg uma. Djeca sve manje interesa pokazuju za stvaranje vlastite igre, vlastitih djela ili rješenja. Često je ljudima jednostavnije uzeti već neko poznato rješenje ili proizvod, nego stvoriti nešto novo, nešto jedinstveno i originalno. Možda se to javlja zbog straha od neuspjeha, nedovoljno razvijene kreativnosti, nedostatka mašte ili motivacije, no u svakom slučaju to se velikim djelom odražava na dječje stvaralaštvo. Prema tome vidimo da ključni problem zapravo nisu djeca, nego odrasli koji bi djeci trebali biti uzorni modeli u svemu. Odrasli su ti koji ometaju ili potiču stvaralaštvo i dječju slobodu, kako u svakodnevnom rješavanju problema, tako i u slučaju dječjeg likovnog stvaralaštva.

Predmet i cilj rada

Predmet i cilj ovog završnog rada bio je objasniti što je ometanje dječjeg likovnog stvaralaštva i koji su postupci ometanja. Za razumijevanje ometanja dječjeg likovnog stvaralaštva potrebno je znati više o dječjem crtežu i razvoju dječjeg crteža. Kako bi izbjegli ometanje u likovnom stvaralaštvu djece dobro je također znati načine i postupke koji pozitivno utječu na stvaralaštvo, odnosno načine kojima potičemo stvaralaštvo djece.

Izvori podataka i metode prikupljanja

U izradi rada bilo je neophodno koristiti stručnu literaturu, odgovarajuće časopise i ostale internetske izvore koji su temeljni u teorijskom dijelu ovog završnog rada. Kako bi postigla rezultate istraživanja, osim korištene odabrane literature, provela sam dvije aktivnosti s djecom u predškolskoj ustanovi s ciljem da provjerim prisutnost šablona u dječjem crtežu te da tu istu šablonu pokušam udaljiti od djece.

Sadržaj i struktura rada

Ovaj završni rad sadrži 8 poglavlja čiji je sadržaj međusobno povezan i potreban za bolje razumijevanje ometanja dječjeg likovnog stvaralaštva.

- U prvom poglavlju nalazi se uvod koji sadrži predmet i cilj rada, izvore podataka i metode prikupljanja te sadržaj i strukturu rada.
- Drugim poglavljem započinje teorijski dio završnog rada. Ono objašnjava likovno stvaralaštvo općenito te dječje likovno stvaralaštvo.
- U trećem poglavlju pažnja je usmjerena na važnost dječjeg crteža, likovne simbole koji su od velikog značenja u dječjem crtežu i na razvoj dječjeg crteža.
- Četvrto poglavlje govori o tome što se sve smatra ometanjem dječjeg likovnog stvaralaštva, o načinima i postupcima ometanja.
- Peto poglavlje upotpunjuje četvrto i usmjereno je na načine poticanja dječjeg likovnog stvaralaštva.
- U šestom poglavlju pažnja je usmjerena konkretno na odgojitelja i njegovu ulogu u likovnom stvaralaštvu djece.
- Sedmo poglavlje sadrži pisane pripreme za izvođenje aktivnosti u dječjem vrtiću, dječje likovne radove i osvrt na te radove.
- U osmom poglavlju nalazi se zaključak na sveukupni sadržaj završnog rada.
- Na samom kraju nalazi se popis korištene literature, popis slika te sažetak rada.

2. DJEČJE LIKOVNO STVARALAŠTVO

Likovna umjetnost oduvijek je bila grana umjetnosti koja omogućava ljudima izražavanje ideja i emocija na poseban način. Ona se smatra aktivnošću kojoj je cilj prenijeti estetski vrijedne poruke, koje se nalaze u likovnim djelima na druge ljude. Likovno izražavanje sadržava neke od elemenata učenja, no u puno većoj mjeri sadržava elemente stvaranja. U likovnom stvaralaštvu velika važnost pridaje se originalnosti i kreativnosti. Možemo reći da je stvaralaštvo sposobnost stvaranja novih rješenja, novih metoda i novih djela. Ono uključuje bogatstvo ideja i originalnost razmišljanja. Stvaralaštvo se najčešće javlja kada postoje pretpostavke koje ukazuju na neke probleme koji se ne mogu riješiti na uobičajeni način.

Gledajući tako, dječje likovno stvaralaštvo je sve što djeca stvaraju i način na koji neki uradak stvaraju. Dječje stvaranje motivirano je željom za otkrivanjem nečeg novog, a pokretanje njihove motivacije ovisi o stavovima roditelja i odgojitelja, ovisno o tome s kim dijete provodi vrijeme. U početku se motivacija kod djece pokreće raznim razgovorima koji se mogu prilagoditi ideji likovnog rada (npr. veseli i vedri razgovori ili ozbiljni i ilustrativni). Cilj razgovora je pobuditi u djeci ideje i osjećanja.

Prema autorima Herceg, Rončević i Karlavaris (2010.), igra se smatra jednim od najprimjerenijih oblika učenja i poticanja stvaralaštva. Već od 8 mjeseci dijete počinje nešto stvarati, nekad igračkama, raznim kockicama ili hranom. Dijete nesvjesno zadovoljava svoju potrebu za stvaralaštvom u dobi kad bi mnogi pomislili da je to nemoguće (Balić Šimrak, 2010). Djeca stvaraju dijelovima svoga tijela na raznim plohama kao što je npr. ostavljanje tragova stopala i prstiju u pijesku. To su njihovi prvi stvaralački uradci. Ako im to dopustimo, stvaralaštvo u njima počinje onda kada počnu istraživati svijet koji ih okružuje. Likovna aktivnost zapravo je među onim aktivnostima koje otvaraju različite mogućnosti upoznavanja svijeta i upoznavanja svoje vlastite osobnosti.

3. DJEČJI CRTEŽ

Dječji crtež je sredstvo kojim upoznajemo djetetov svijet i njegovu svijest te je ujedno i sredstvo komunikacije između djeteta i odrasle osobe. Dječji su crteži prepuni poruka koje nam dijete šalje, a te poruke sadrže spoznaje o životu i svijetu koje dijete otkriva. Osim što nam dijete nesvjesno putem svog crteža šalje poruke, tako nam nesvjesno govori o svom razvoju, svojim emocijama, određenim doživljajima, shvaćanjima, a ujedno i o nedostacima i poteškoćama koje su prisutne. Dijete nam kroz svoj crtež može otkriti dileme koje ga muče, a vezane su za razne događaje iz njegovog života. Bitna oznaka, kako dječjeg crteža, tako i sveukupnog dječjeg stvaralaštva, jest kondenziranost i jednostavnost. Ta se jednostavnost često odraslima čini kao nešto površno i minimalno te se krivo vrednuju dječji crteži. Iz tog razloga bitno je znati važnost njihovog likovnog rada i kako se on razvija, kako ne bismo donosili krive zaključke (Kroflin i sur., 1987).

3.1. Važnost dječjeg crteža

Crtežom dijete izražava svoju unutrašnju ili vanjsku stvarnost što nas može usmjeriti na što da obratimo pažnju u radu s pojedinim djetetom. Dijete raznim oblicima likovnog izražavanja prikazuje sadržaje kojima se bavi u svojoj svijesti, no njima isto tako osnažuje svoje sposobnosti percipiranja, poimanja, predočavanja, kao i sposobnosti oblikovanja i stvaranja. Kroz razvoj djetetovog likovnog izražavanja može se pratiti odvijanje više procesa, kao što su: razvoj fine motorike ruke, šake i prstiju, stjecanje znanja o okolini te razvoj djetetovih potreba. Crtež djeteta komunikacijsko je sredstvo koje djetetu služi kako bi neku svoju ideju približilo svijetu oko sebe, bilo to roditelju, odgojitelju ili nekoj drugoj odrasloj osobi (Balić Šimrak, 2010). Kako je dječji crtež vrsta komunikacije između djeteta i odraslog, on u sebi sadrži likovni jezik koji ima svoje simbole, strukturu, funkciju i svoje značenje (Belamarić, 1986).

3.1.1. Likovni simboli i njihovo značenje u dječjem crtežu

Likovni se jezik zasniva na likovnim simbolima kojima djeca izražavaju neku svoju unutrašnju ili vanjsku stvarnost. Oni se kod djeteta javljaju spontano te nastaju kao sastavni dio svijesti djece.

Različite vrste linija kao likovni simboli prvi su znakovi kojima dijete počinje likovno izražavanje. Kada će se javiti prvi likovni znakovi ovisi o razvoju pojedinca te o pozitivnom ili negativnom djelovanju okoline na razvoj djetetovih likovno-izražajnih sposobnosti. No, obično se linije u dječjim crtežima javljaju oko druge godine djetetova života. Dijete linijama prikazuje svoja poimanja i viđenja vizualnog svijeta, pa tako crtajući linije ono slijedi svoju sliku o nekom događanju, poistovjećuje se s njime, sudjeluje u njemu ili ga ponovno pokreće. Linijama dijete izražava svoja osjećanja za neko svojstvo svijeta, npr. mekoću, nježnost ili lakoću. Dijete, poistovjećujući se s takvim osjećajima, spontano unosi te osjećaje u svoje linije koje mogu biti tanke i svijetle, odnosno lake i nježne što nam ujedno govori i o djetetovom visokom stupnju kontrole ruke (Belamarić, 1986).

Crtanje slobodnih crta Belamarić naziva šaranjem (1986). Često slobodne i spontane linije na dječjim crtežima dovode do nerazumijevanja sadržaja za koje je dijete zainteresirano i nerazumijevanja načina dječjeg izražavanja tih istih sadržaja. To što se ne vidi konkretan oblik ili sadržaj ne znači da ga dijete nije nacrtalo. Ako se djeci ne da potvrda da shvaćamo što su htjeli izraziti svojim šaranjem ona postaju zbunjena i ne znaju što se od njih očekuje. Zatim se ponovno javlja šaranje, no djeca tada više ne izražavaju ono što su zamislili, nego nam daju do znanja da ne razumiju što se od njih traži, da im je nešto dosadno i nezanimljivo. Tada svojim šaranjem pokušavaju sakriti ono što stvarno osjećaju, misleći da rade ono što se od njih očekuje. Stoga šaranje može biti upozorenje da dijete ne razumije što se od njega očekuje i moguće je da dođe do kraćeg ili duljeg zastoja u razvoju djeteta.

Mrljama na dječjem crtežu smatraju se veća ili manja zgusnuta i tamna područja. Kod djeteta ta mrlja može predstavljati nešto iz njegova iskustva, neki oblik ili kretnju, nešto što je zgusnuto ili neprodorno, nešto što se opipom može osjetiti kao tvrdo i čvrsto. Takva mrlja predstavlja neko djetetovo otkriće, a ako se njegovo otkriće gleda samo kao mrlja onemogućuje se prirodni i optimalni razvoj svijesti i sposobnosti djeteta.

Crtanjem točaka i crtica dijete prikazuje svoje opažanje da događaji traju neko vrijeme i da u nekom trenu završe ili su prekinuti, odnosno dijete opaža da događaji mogu biti trajni, a da drugi nastaju ili nestaju. Dijete takvu spoznaju izražava udarcima olovke po papiru pri čemu se pojavljuju točke koje mogu skliznuti u kratku liniju.

Crtanjem niza kraćih linija ili točaka znači da je dijete primijetilo neku pravilnost, ponavljanje odnosa ili neki ritam. Tako dijete usvaja pojam reda i iskazuje ga na taj način.

Ravne linije na dječjem crtežu mogu biti pokazatelj razvoja koncentracije i kontrole ruke. Takve linije koje se kreću u jednom smjeru predstavljaju otkrivanje prve dimenzije – smjera prostora. Vodoravne linije označavaju širenje u prostoru, vodoravnost zemlje i orijentaciju u prostoru, a okomite izražavaju neko kretanje u vis ili u dubinu, što je pokazatelj da je dijete otkrilo sljedeći element orijentacije u prostoru. Nakon što shvati da živa bića, ljudi i više životinja imaju okomitu os, ta okomita linija počinje predstavljati nešto živo i aktivno.

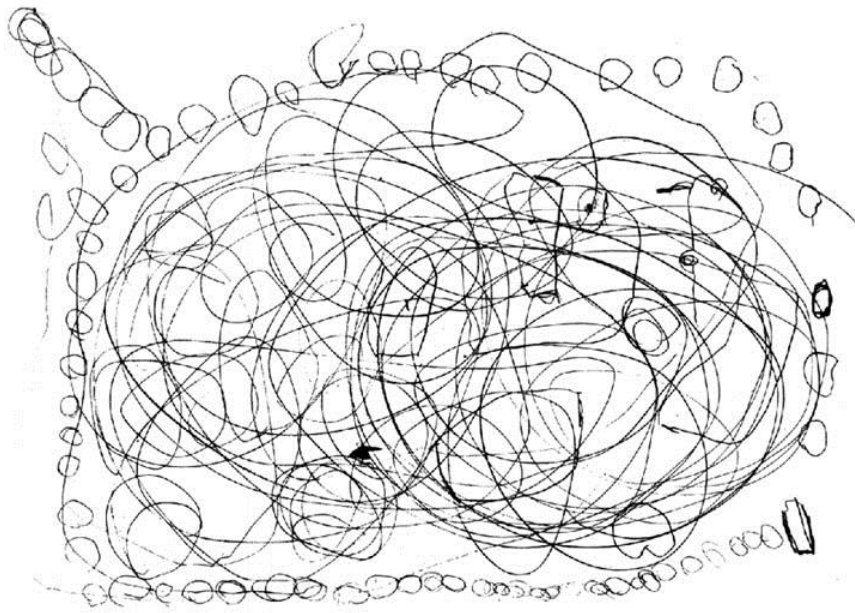
Kose linije u početku predstavljaju kretanje kao prijelaz iz okomitog u vodoravni položaj, a kasnije se javljaju kao simbol nestabilnosti i nesigurnosti. Dijete će rijetko kad nacrtati potpuno okomitu crtu, ona će uvijek biti malo nagnuta i time dijete iskazuje da je riječ o nečemu živom i pokretnom.

Krug je prvi lik koji djeca crtaju. Crtajući krug dijete iz neodređenog i beskrajnog prostora izdvaja dio prostora odnosno plohe na određenom mjestu i određene veličine. To je pokazatelj da je dijete otkrilo oblike kao izdvojene i pojedinačne pojave. Tada dijete počne prikazivati svijet kao više pojedinačnih oblika, isto kao što i sebe doživljava kao pojedinačan i izdvojen oblik. To upućuje na veliku promjenu u razvoju, jer je do tada dijete sebe doživljavalo kao da se gleda izvana, govorilo je za sebe u trećem licu, a pojavom krugova u dječjem crtežu upućuje na to da je ta faza njegovog razvoja pri kraju i da postaje svjesno sebe kao individualnog bića. Kako je kod crtanja ravnih linija kod djeteta vidljiva kontrola ruke, kod crtanja kvadrata to se ističe još više. Kada crtamo kvadrat slobodnom rukom, možemo primijetiti naglašenost pažnje i namjere da se ta linija vodi u smjeru kako smo si zamislili. Pazimo da linija bude ravna, da je zaustavimo u pravom trenutku, da joj odredimo novi smjer i tako dok ne spojimo početak i kraj crte i ne dobijemo pravilan oblik. U tome se vidi svjesno htijenje i namjera u izvršavanju te aktivnosti. Na isti način to doživljava i dijete i tako likovnim jezikom potvrđuje kako je postalo svjesno svoje svijesti, iako je govorno ranije usvojilo tu pojavu. Kao i krug, kvadrat i pravokutnik mogu predstavljati bilo koju stvar, čovjeka, životinju ili cjelinu (Belamarić, 1986).

3.2. Razvoj dječjeg crteža

Sva djeca prolaze kroz razne stupnjeve likovnog izražavanja, no ti stupnjevi naravno nisu isti za svu djecu. Autori Grgurić i Jakubin (1996.) navode četiri faze koje dijete savladava tijekom svog likovnog razvoja, a to su:

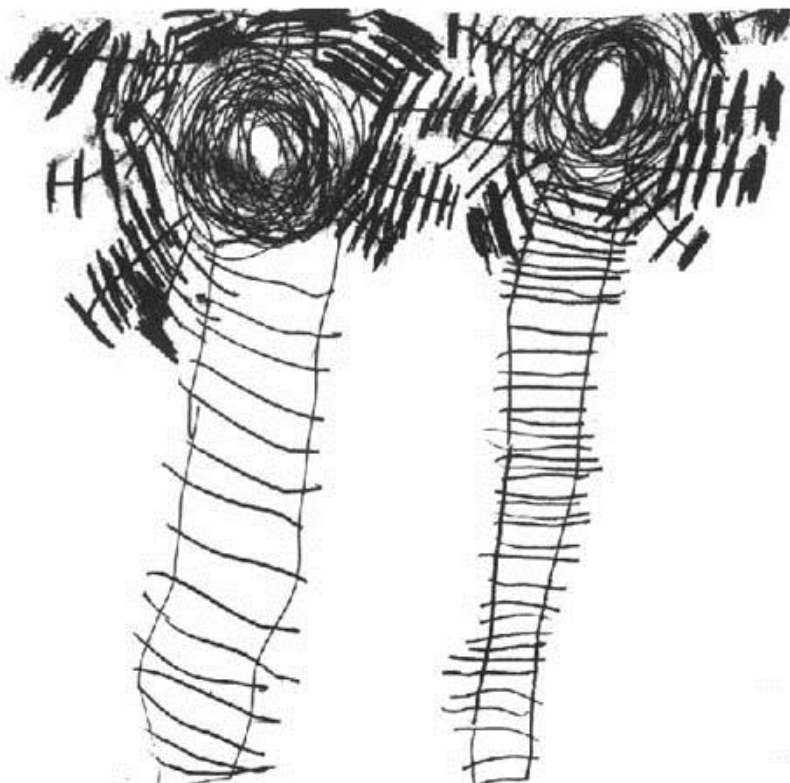
1. *Faza izražavanja primarnim simbolima* – faza šaranja traje prvu, drugu i treću godinu djetetovog života. Ono tada crta zbog svoje psihičke potrebe da nešto izrazi i potrebe za motoričkom aktivnošću te uživanja u istoj. Ovisno o djetetovoj motorici bit će prisutne različite vrste šaranja. Na početku ove razvojne faze ta šaranja će biti pravolinijska, a kasnije kružna. Javlja se prikaz ljudskog lika prikazanog krugovima i raznim linijama, odnosno, čovjek je prikazan kao „glavonožac“ koji ima oči i usta. Dijete crta iz lakta, ne mičući zglobov i rijetko diže olovku s papira, a od prve do treće godine javljaju se i različita hvatanja olovke. Na slici 1. možemo vidjeti crtež na kojem je dijete nacrtalo skupinu djece koja sjede za stolovima i gledaju slikovnice. Dijete crta velike kružeće linije i objašnjava: „To je listanje slikovnica“, a za kružne linije kaže da su djeca koja sjede (Belamarić, 1986). Prema Herceg, Rončević i Karlavaris (2010.) poželjno je, u ovoj prvoj fazi, djetetu dati mek i intenzivan grafički materijal, meku olovku, kredu i pastele. U fazi šaranja javljaju se prve šablone.

Slika 1. Izražavanje primarnim simbolima: Djeca sjede za stolovima i gledaju slikovnice

Izvor: Belamarić, D., 1986;33

2. *Faza izražavanja složenim simbolima* - ova faza traje od četvrte do šeste godine. U fazi izražavanja složenim simbolima nailazimo na prepoznatljive figure i oblike. Često na crtežu neće biti prikazan samo određeni objekt, nego će simboli predstavljati npr. skakanje, plesanje, vjetar ili razne zvukove. Na slici 2. vidimo primjer toga. Dijete je nacrtalo drvo koje raste. Kako shvaća da se tijekom nekog vremena drvo izduži za određeni dio u visinu i da se to stalno ponavlja, dijete taj uvid izražava nizom poprečnih linija po cijeloj visini debla. Na dječjem crtežu čovjeka pojavljuju se tijelo, ruke, noge i kosa koja najčešće označava spol osobe s crteža, a nakon pete godine javlja se i profil čovjeka. Crtež u ovoj fazi varira tako da bi se iskoristio raspoloživi prostor na papiru, a simboli su nacrtani tako da zauzimaju raspoloživ papir. Koje boje će biti nacrtani predmeti ovisi o slobodnoj volji djeteta. Boja na crtežu može naglasiti ono što je dijete spoznalo ili nešto što dijete drži važnim. Najčešće koriste čiste boje, ne miješaju ih (Jakubin i Grgurić, 1996).

Slika 2. Izražavanje složenim simbolima: Drvo

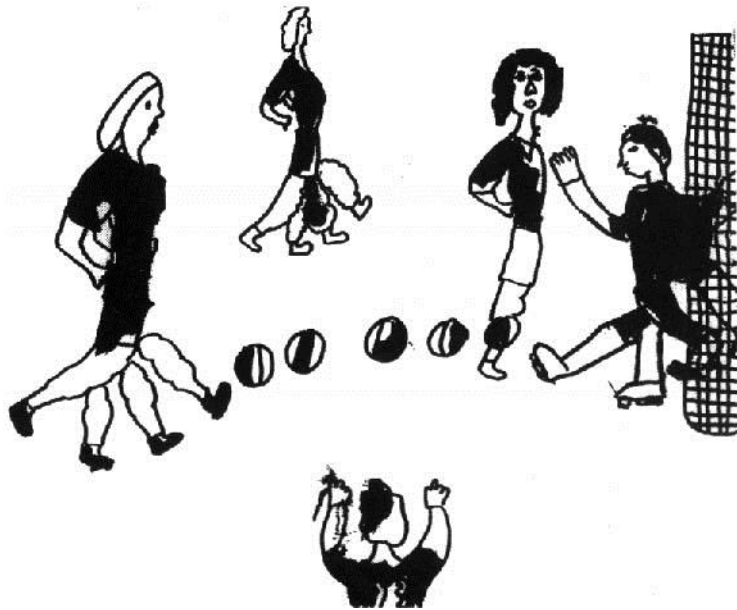
Izvor: Belamarić, 1986;105

3. *Faza intelektualnog realizma* - faza traje u doba kasnog djetinjstva odnosno od šeste do jedanaeste godine, a naziva se još i zlatnim razdobljem dječjeg stvaralaštva. Ono što karakterizira ovu fazu su načini likovnog izražavanja koji se pojavljuju, a to su: transparentni prikaz (djeca prikazuju ono što znaju da se nalazi unutar kuće ili objektu, iako im to nije vidljivo u tom trenu), prikaz akcije u fazama kretanja (prikaz akcije u određenom vremenskom slijedu), emotivna proporcija (ono što je djetetu važnije je veće, a što nije je manje), prevaljivanje oblika (svaka nacrtana figura ima svoju liniju tla), rasklapanje oblika (isti predmet nacrtan sa svih strana), vertikalna perspektiva (nizanje oblika jedan iznad drugog, ono što je niže nacrtano predstavlja ono što je bliže, a ono što je iznad – dalje), obrnuta perspektiva (ono što se nalazi prostorno dalje dijete crta veće, a ono što je bliže – manje) i poliperspektiva (predmeti su istodobno nacrtani iz različitih perspektiva). Često se sve ove karakteristike mogu vidjeti unutar jednog crteža (Grgurić i Jakubin, 1996).

Slika 3. Transparentni prikaz: Moja je mama trudna i nosi u srcu bracu

Izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;62

Slika 4. Prikaz akcije u fazama kretanja: Nogomet

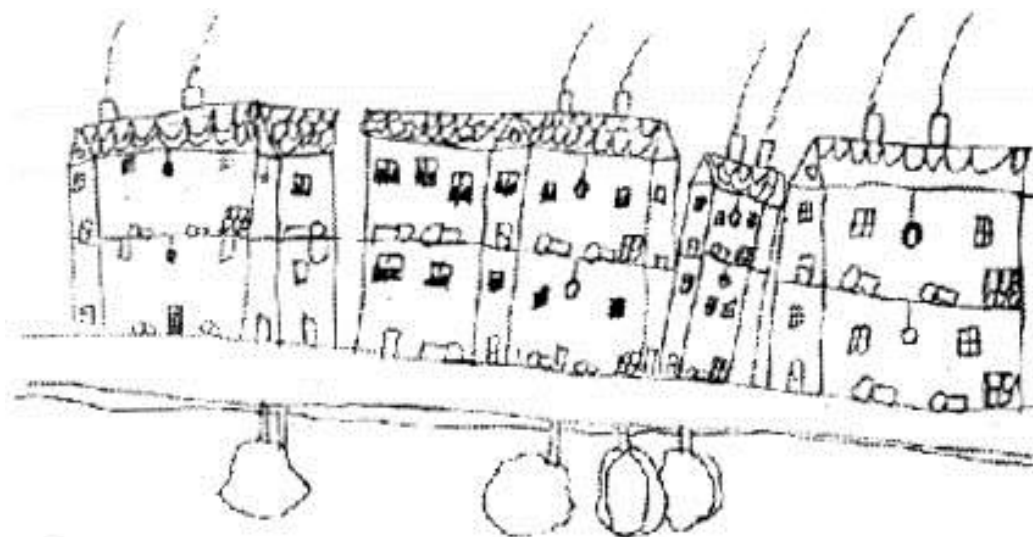
Izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;63

Slika 5. Emotivna proporcija: U prometu (policajac je najvažniji lik)

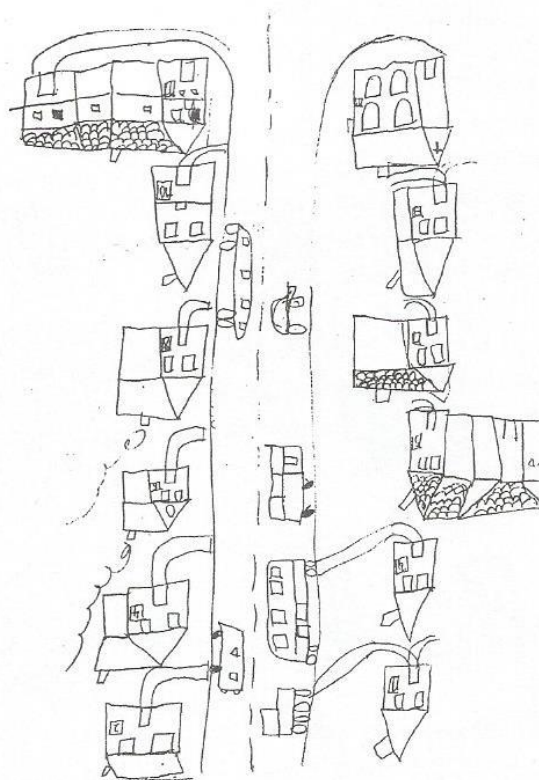
Izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;64

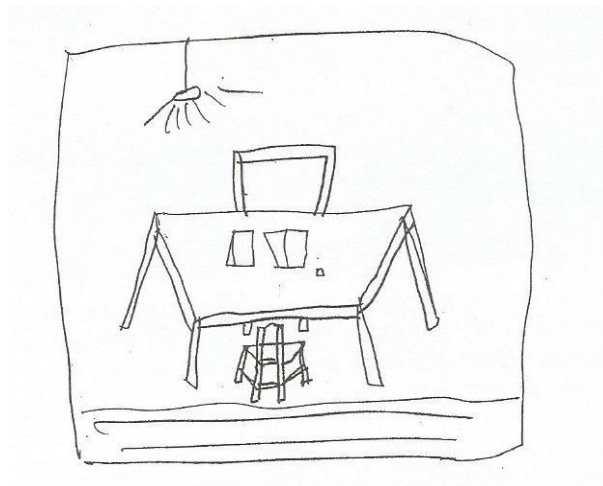
Slika 6. Rasklapanje oblika: Kuće u nizu

Izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;66

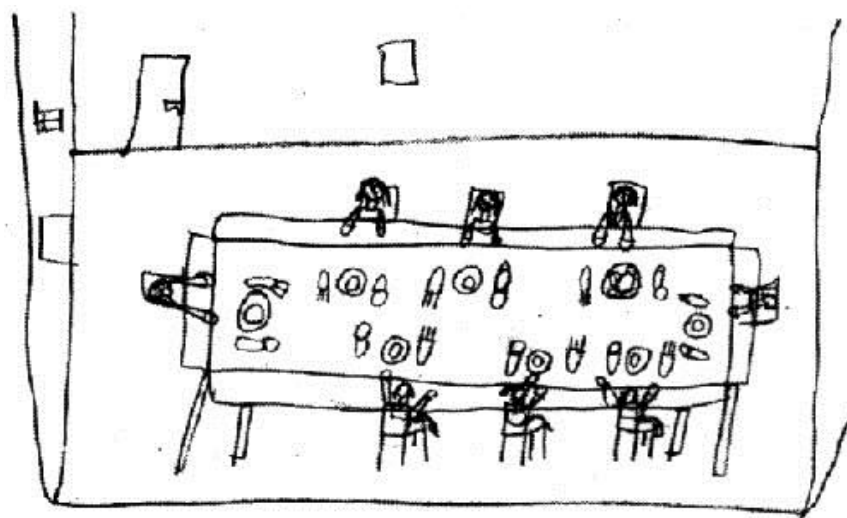
Slika 7. Vertikalna perspektiva: Ulica

Izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;66

Slika 8. Obrnuta perspektiva: Radni stol

Izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;67

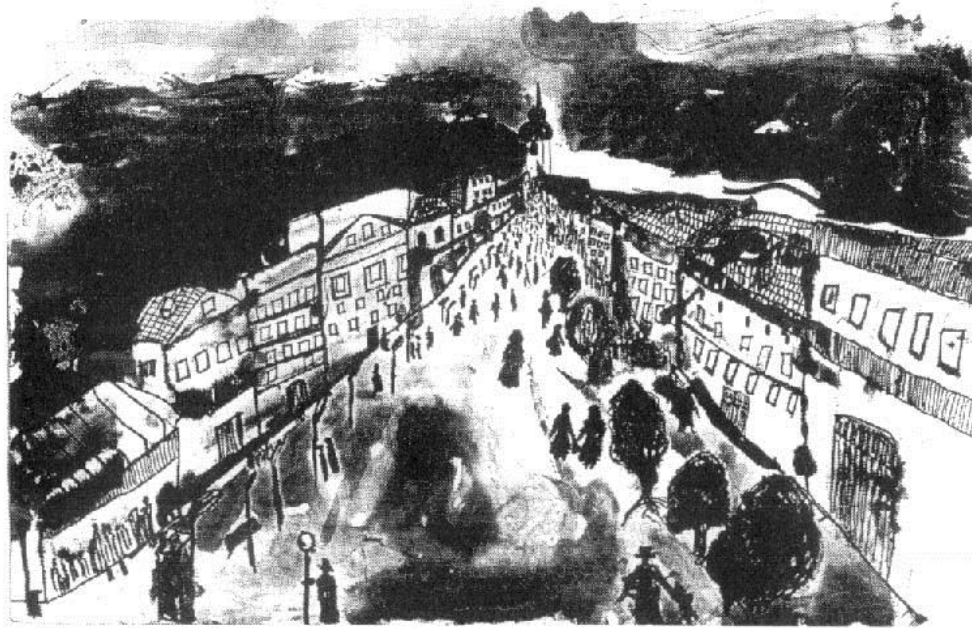

Slika 9. Poliperspektiva: Obitelj za stolom

Izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;67

4. *Faza vizualnog realizma* – javlja se od jedanaeste do četrnaeste godine. Ovu fazu karakterizira realističnije izražavanje objekata. Likovni izraz djece sve je sličniji likovnom izrazu odraslih. Javljanju se razne perspektive kao što su geometrijska, koloristička i atmosferska. Detalji su realističniji, a proporcije

skladnije. Također se javlja korištenje svjetla i sjena i tonske modelacije. Kako će se dječje likovno izražavanje dalje razvijati ovisi o interesu djeteta i njegovoj sredini te o psihofizičkom razvoju djeteta, jer je ovo faza puberteta gdje započinje proces osamostaljivanja djetetove osobe – formiranja njegova karaktera i lika (Grgurić i Jakubin, 1996).

Slika 10. Vizualni realizam: Motiv iz Zagreba

Izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;74

4. OMETANJE DJEČJEG LIKOVNOG STVARALAŠTVA

Ometanje dječjeg likovnog stvaralaštva je bilo kakvo uplitanje u djetetovu slobodu likovnog izražavanja te ograničavanje iste. Do ometanja dječjeg likovnog stvaralaštva najčešće dolazi zbog nepoznavanja i nerazumijevanja uloge i funkcije te sposobnosti u razvoju djece. Jednostavnije rečeno, do ometanja dolazi zbog želje okoline za podučavanjem djeteta kako da nešto nacrti, naslika ili napravi (Belamarić, 1986). Problem ometanja nije usmjeren samo na ono što će dijete nacrtati ili izraditi u likovnom pogledu, nego to što će se dijete naučiti ponašati i razmišljati onako kako mu je nametnuto. Tako dijete prestaje stvarati vlastite oblike i počinje koristiti one koji su mu dati u nekim predlošcima. Balić Šmrak (2010). napominje da prilikom provođenja likovnih aktivnosti s djecom nema mjesta pravilima, zakonitostima i kritici jer su oni momentalni zagušivači kreativnosti, slobode, samopouzdanja i radoznalosti. Svako dijete ima potrebu za zaštitom odraslih. U likovnom smislu tu zaštitu osigurava odobravanje dječjeg rada od strane odraslog. No, odrasli, ne znajući istinsku svrhu dječjeg uratka, hvale i podržavaju radove koji su napravljeni prema određenim šablonama, a radove koji nisu - kritiziraju, ispravljaju i krivo procjenjuju.

Prema D. Belamarić (1986) se ometanje dječjeg stvaralaštva može podijeliti u dvije skupine. Prvu skupinu ometanja čine svi oblici izravnog miješanja i interveniranja u likovne radove, a drugu skupinu čine odgojni postupci i stavovi.

4.1. Izravno miješanje i interveniranje u likovne radove djece

Ovu skupinu ometanja čini pet načina i pristupa koji negativno utječu na dječje likovno stvaralaštvo. Među njima su crtanje djeci, ispravljanje dječjih oblika, slikovnice za bojenje, izlaganje dječjih radova i širenje shematskih oblika među djecom.

1. Crtanje djeci

Crtanje djeci smatra se jednim od najdrastičnijih primjera negativnog uplitanja u razvoj dječjih likovnih sposobnosti. Iako ih prepoznaje, dijete ne razumije oblike koje mu odrasli crta, no pokušava ih oponašati zbog autoriteta koji odrasla osoba ima. Na taj način djeca dobivaju naviku biti pasivna i ugrožava se prirodni i svrhovit način opažanja, shvaćanja i stvaranja oblika. Dijete oponašajući odraslog ne razvija vlastitu maštu, percepciju niti samostalno predočava oblike (Belamarić, 1986).

2. Ispravljanje dječjih oblika

Ovaj oblik ometanja smatra se jednako negativnim kao i crtanje predložaka, a odnosi se na usmene upute kako nešto nacrtati „ispravno“ i na „popravljanje“ dječjih nacrtanih oblika. Podučavajući djecu kako da nešto naslikaju, nacrtaju ili naprave narušavaju se vlastita viđenja djece, iako je možda osoba koja ih ispravlja priznato sposobna u tome. Kod djece se tako stvara nepovjerenje u vlastite oblike te počinju osjećati nemoć i nesigurnost. Možda je baš zbog tih „greški“ u očima odraslih djeteta bilo ponosno i ispravljanjem mu je samo narušeno samopouzdanje (Belamarić, 1986).

3. Slikovnice za bojenje

U slikovnicama za bojenje obično se nalaze pojednostavljeni shematski oblici. Djeca te oblike automatski ispunjavaju, a zbog jednostavnosti tih oblika oni se lako urežu u dječje pamćenje. Kad god trebaju nacrtati nešto što ima sličan oblik kao oblik koji su obojali u slikovnici, automatski im se pred očima pojavljuje taj viđeni oblik te ga tako onda nacrtaju. Sve to što je promatrao i obojao obeshrabruje dijete jer prividna realističnost oblika u slikovnici za bojenje stvara u djetetu uvjerenje da ono uopće nije sposobno za neki likovni rad. Bojenjem takvih slikovnica daje djeci lažni dojam da pridonose tim oblicima koji su im inače dostižni. Takvo negativno djelovanje nemaju samo slikovnice za bojanje, nego sve vrste loših slikovnica, stripova, crtanih filmova, shematskih aplikacija i dekoracije (Belamarić, 1986).

4. Izlaganje dječjih radova

Ako se dječji radovi često pojavljuju i izlažu na svim mjestima osobito u dječjoj okolini djeca ih moraju percipirati, htjeli oni to ili ne. Tako se potiskuju njihova vlastita viđenja i oblici, jer kada žele nešto sami izraziti primjeri koje su vidjeli izložene nesvjesno im se nameću. Tuđe radove koje konstantno gledaju uzimaju za mjerilo onoga kako bi njihov rad trebao izgledati te kada ne mogu to postići djeca se povuku iz likovnih aktivnosti (Belamarić, 1986).

5. Širenje shematskih oblika među djecom

Zbog nerazumijevanja likovnog jezika, djeca međusobno preuzimaju shematske oblike, izrazito u većim grupama djece. Tako djeca ne koriste vlastitu maštu nego, kao i u slučaju crtanja djeci, djeca koriste tuđa viđenja oblika i koriste ih u svojim radovima. Takva pasivnost djece dovodi do umrtvljivanja jednog dijela njihovog truda i njihovih sposobnosti (Belamarić, 1986).

4.2. Ometanje odgojnim postupcima i stavovima

U ovoj skupini autor Belamarić (1986.) navodi 4 odgojna postupka i stava kojima negativno utječemo na razvoj dječjeg likovnog stvaralaštva, a to su vrednovanje i procjenjivanje likovnih radova djece, komentiranje i prigovaranje, prenaplašavanje vrijednosti te urednost i preciznost.

1. Vrednovanje i procjenjivanje likovnih radova djece

Ako stalno ocjenjujemo, procjenjujemo, vrednujemo ili uspoređujemo likovne radove djece pred njima samima, u njima se blokira osjećaj slobode i spontanosti, što rezultira blokiranjem njihove sposobnosti stvaralaštva. Ako je djetetov rad pozitivno ocijenjen, dijete će se osjećati dobro i imat će želju da nastavi. No, ako nakon toga ne dobije istu ili veću ocjenu, dijete postaje nezadovoljno i ako se ponovi takva situacija više puta dijete će se povući i početi odustajati od likovnog rada. Problem ovakvog postupka uočljiv je u skupini djece, gdje se djeca dijele na „talentiranu“ i „netalentiranu“ djecu na temelju pozitivnih i negativnih ocjena. Djeci nije po prirodi da se natječu i ističu, nego im je to nametnuto od strane odraslih. Isto tako procjenjivanje i ocjenjivanje likovnih radova djece pogoršava to što se sheme gledaju kao vrijednost, a samostalno stvaranje oblika djece kao nesposobnost (Belamarić, 1986).

2. Komentiranje i prigovaranje

Komentiranje ili prigovor, jednako kao i vrednovanje i procjenjivanje, stvaraju nezadovoljstvo u djetetu. Dijete tada postaje nesigurno ili pruža otpor. A opiranje, nesigurnost i povlačenje djeteta ometa djetetovu sposobnost i interes za likovni rad. (Belamarić, 1986).

3. Prenaglašavanje vrijednosti

Ako se djecu pretjerano pohvaljuje njihovi ciljevi se počinju mijenjati. Tako se, umjesto likovnog jezika i uloge koju likovni jezik ima u razvoju različitih sposobnosti kod djeteta, cilj djeteta usmjerava prema pohvalama. Prevelika težnja za pohvalama, u grupi djece, rezultira nezdravim odnosima (Belamarić, 1986).

4. Urednost i preciznost

Naglašavajući djetetu da njegov likovni rad mora biti „čist i uredan“ obično donosi suprotan učinak. Dijete će postati ukočeno i nespretno jer će mu pažnja biti usmjerena na strah da ne zamrlja papir. Tako, ne samo da dijete sve umrlja i prolije, nego se blokiraju i njegove ideje. „Mrljanje“ djeteta može biti upravo znak da djetetu nije jasno što se od njega traži. Dijete će možda napraviti neke slučajne mrlje, ali gledajući na likovni rad koji ima za cilj poticanje unutrašnjih procesa i svojstava, takve mrlje na radu to ne mijenjaju (Belamarić, 1986).

4.3. Šablone

Kada govorimo o slobodi izražavanja u dječjem radu, šablona je dječji najveći neprijatelj. Šablona je plastično ili drveno pomagalo uz čiju pomoć više ljudi može dobiti istovjetan crtež. Šablonama se naziva izričaj koji nema originalnost niti individualnost osobe koja se njima koristi. Korištenje šablonama oslobađa osobu koja se njome koristi od razmišljanja. Iza korištenja šablona često se skriva strah od različitosti i kritike na likovni rad. Najčešće su roditelji ti koji djetetu govore (prema nekim svojim „šablonskim“ kriterijima) kako im dijete nije talentirano za crtanje. Tako ono sprječava svoje dijete da uopće pokuša nešto nacrtati. Šablona je dakle ona koja odvaja dijete od njegove prave osobnosti i vještine razmišljanja (Huzjak, 2002). Šablone se javljaju u najranijoj dobi (već oko treće do četvrte godine), kada dijete pada pod utjecaj roditelja ili odgojitelja koji mu govore kako se što crta ili kako se što radi, o čemu piše i Belamarić (1987.) kada govori o ometanju stvaralaštva izravnim miješanjem i interveniranjem u likovne radove djece.

4.4. Mediji

Kada su u pitanju mediji, znamo da oni mogu na pozitivan i na negativan način utjecati na razvoj djece u svim područjima. Kako mogu imati utjecaj na određene kognitivne sposobnosti, ponašanja i stavove, tako imaju utjecaj i na likovni razvoj djeteta. Kada kažem mediji mislim na knjige, časopise, novine, radio, televiziju, kino, računala, mobitele i Internet, no tri koja se u današnje vrijeme najviše konzumiraju su televizija, mobiteli i Internet. Mediji mogu obogatiti život djece, možda potaknuti maštu i kreativnost, proširiti obrazovanje i znanje i slično, no više je slučajeva gdje mediji ometaju dječje stvaralaštvo i spontanost (Kolucki i Lemish, 2013).

Mediji djetetu serviraju sve što ono poželi i s njima nema potrebe da uopće stvara nešto. Tako djeca postaju stvaralački pasivna. Čak i kada pokažu interes za crtanjem ili izrađivanjem nečega, obično su njihovi radovi napravljeni na temelju shema koje su primili i vidjeli na televiziji ili internetu. Djeca nesvjesno pohranjuju viđeno u svojoj svijesti i misleći da stvaraju nešto svoje, izrađuju ono što je netko drugi, prije njih, već stvorio. Likovi iz crtića, iz igrice ili sa slika postaju šablone po kojima djeca žele crtati.

Ono što također okružuje djecu i utječe na njihovo stvaralaštvo su dječji proizvodi koje susreću gdje god dođu. Ako pogledamo kutije dječjih žitarica, sokove, čokoladice i ostale proizvode koje djeca konzumiraju, moći ćemo vidjeti kako se nenamjerno ili možda namjerno pred dijete stavlja šablona zeca, lava, psa i slično. Dijete ono što vidi percipira kao nešto što tako mora izgledati kada ono to nacrtat, a ako to ne izgleda onako kako je ono to vidjelo na kutiji od žitarica postaje nezadovoljno.

5. POTICANJE DJEČJEG LIKOVNOG STVARALAŠTVA

Djeca će iskoristiti svoje stvaralačke sposobnosti ako im se da sloboda da budu ono što ona jesu, da vide i razmišljaju na svoj način. Pustiti djecu da koriste slobodu mišljenja i stvaranja preduvjet su za poticanje kreativnog mišljenja. Da bi došlo do razvoja mašte i stvaralaštva potrebno je dosegnuti iskustvo ugodne u nekoj kreativnoj aktivnosti (Pivac, 2016). Poticati dječje stvaralaštvo znači dopuštati „greške“, jer je bolja originalna pogrešna misao nego neproduktivno prežvakavanje stavova iz knjige ili ponavljanje za učiteljima, odgojiteljima ili roditeljima (Cvetković-Lay i Pečjak, 2004).

Poticanje stvaralaštva povezano je s poticanjem i razvojem likovne kreativnosti kod djeteta. Grgurić i Jakubin (1996.) navode nekoliko postupaka da se potakne kreativnosti učenika, odnosno djeteta, a postupci su sljedeći:

1. Umješno i samostalno stvaranje ideja.
2. Putem slobodne komunikacije s učenicima/djecom provjeravati njihove ideje i misli i likovne proizvode.
3. Prihvatiti i cijeniti učenikove/djetetove ideje i originalna rješenja.
4. Ne podcjenjivati učeničke/djetetove ideje i ne označavati ih kao krive ili neprikladne.
5. Putem alternativnih pitanja poticati učenike/djecu na drugačija rješenja.
6. Nakon završenog likovnog produkta, omogućiti učenicima/djeci „varijacije“ na istu temu – bilo promjenom likovne tehnike ili redefinicijom (boje, oblika i slično).
7. Ohrabriti učenike/djecu da sami pronalaze što veći broj raznovrsnih likovnih rješenja, ohrabriti ih alternativnim pitanjima (može li drugačije, bi li mogao nešto doraditi i slično).
8. Tijekom likovnog procesa istaknuti originalno i kreativno rješenje, te pozitivnim stavom poticati i ostale učenike/djecu da stvaralački reagiraju.
9. Zainteresiranim učenicima/djeci omogućiti rad s raznolikim materijalima i tehnikama. Uklopiti ih u dodatne likovne aktivnosti.
10. Organizirati s učenicima/djecom posjete galerijama i muzejima, a nakon toga povesti razgovor o njihovim impresijama.

Belamarić (1986.) o poticanju dječjeg likovnog stvaralaštva piše malo opširnije te ističe šest načina kako u djeci pobuditi interes za pojave u svijetu i njihovo likovno

izražavanje, a to su: usmjeravanje opažanja, aktiviranje sjećanja, maštanje i ilustracije, zamišljanje, igre s likovnim materijalima i potvrđivanje.

1. Usmjeravanje opažanja

Usmjeravanje djetetove pažnje na neki oblik ili pojavu, npr. kuću, stablo, cvjetanje i slično, jedan je od najjednostavnijih načina poticanja dječjeg stvaralaštva. Bitno je izbjeći nametanje svog načina viđenja i svojih pretpostavki u poticanju djece na opažanje. To možemo postići tako da im postavljamo pitanja.

Glavno pitanje koje treba postavljati djeci je: Što vidiš i što još vidiš? Tek onda kada se iz njih izvuku svi njihovi odgovori na to pitanje, mogu se postavljati druga i daljnja pitanja, koja će izazivati dječja poimanja, pitanja koja će otkriti kako dijete razmišlja, na primjer: Kako svijetli Sunce, kako ono grije...? Nakon toga postavljaju se konkretna pitanja o aspektima oblika ili pojave, o dijelovima oblika, konstrukciji, materiji, boji i slično. Kada djeca daju svoje odgovore ne bi ih trebalo ispravljati, nego ih treba prihvatiti takve kakvi odgovori jesu. Treba biti svjestan da dijete ne daje odgovore samo verbalno, nego osmijehom, dodiranjem, raširenih očiju ili čuđenjem. Djeca ne crtaju samo ono što konkretno vide, nego sve ono što izdvajaju, pamte i poimaju o nekom obliku i pojavi (Belamarić, 1986).

2. Aktiviranje sjećanja

Ovaj način poticanja odnosi se na razgovor s djecom o nečemu što su spontano vidjela i doživjela prije kraćeg ili dužeg vremena. Na taj se način aktiviraju i učvršćuju njihova sjećanja i čuva se bogatstvo doživljaja i znanja. Na primjer, odlazak djece na neki izlet ili događaj može se obnoviti i pojaviti se u njihovoj svijesti u vidu slike. To postizemo postavljajući djeci pitanja o onome što su vidjela, čula i što se događalo. Kada se dječja sjećanja iscrpe tim pitanjima, postavljaju se konkretnija pitanja kao i u slučaju usmjeravanja opažanja (Belamarić, 1986).

3. Maštanje i ilustracije

U likovnom izrazu djece, maštanje se javlja kao stvaranje nekih novih slika na osnovi poznatih predmeta ili pojava. Dječje maštanje potiče se različitim ilustriranim pričama, bajkama i pjesmama. Ono čime je uvjetovano bogatstvo dječje mašte je slobodno, spontano i osmišljeno vođenje u likovnom izražavanju svega što čini okolinu i život djece (Belamarić, 1986).

4. Zamišljanje

Sposobnost djece da razne pojmove i predmete iz nevidljive stvarnosti prenesu u likovni izraz smatra se višom razinom stvaranja slika i imaginacije. Takve stvaralačke sposobnosti mogu se potaknuti ako djeca imaju naviku slobodno se i neometano likovno izražavati. Djeca kojoj se da sloboda za likovno izražavanje za sve o čemu nemaju nikakvih podataka, npr. glazba, neki osjećaj ili pojam, nađu likovno tumačenje (Belamarić, 1986).

5. Igre s likovnim materijalima

Igre s olovkom, glinom ili bojom imaju više važnosti od same igre. Takve igre djeci daju osjećaj slobode, potiču ih da upoznaju i ispituju što pojedino likovno sredstvo može i koja su njegova svojstva. U igri su djeca potpuno slobodna i sami biraju sadržaj kojim će se baviti. Sami biraju što žele i kako žele nešto prikazati.

Bitno je u ovom načinu poticanja ne davati nikakve ideje, no ipak treba potaknuti da se igraju nešto novo ako se uobičajeni sadržaji počnu ponavljati. Stvaralaštvo djece najuspješnije se potiče novim sadržajima za koje djeca nemaju stvorene nikakve predloške, pa im preostaje samo da sami pronalaze nove oblike ili da ih sami stvaraju. Poticanje djece da sami pronalaze nove sadržaje upotpunjuje njihove stvaralačke sposobnosti (Belamarić, 1986).

6. Potvrđivanje

Potrebno je djetetu dati znak da je na dobrom putu i da je sposobno za likovno izražavanje, a to se može postići nenametljivim potvrđivanjem vrijednosti svakog dječjeg likovnog rada. Tada dijete može pokrenuti svoj potencijal, ideje i vizije. Kako bi potpuno razumjeli djetetovo shvaćanje svijeta potrebno je imati nenametljiv interes za djetetovo tumačenje vlastitog likovnog rada. Održavajući takvu atmosferu likovno stvaralaštvo postaje stalni i aktivni dio djetetova života i događat će se prirodno i lako (Belamarić, 1986).

6. ULOGA ODGOJITELJA U LIKOVNOM STVARALAŠTVU DJECE

Odgovornost je stručno osposobljena osoba koja provodi odgojno obrazovni proces rada s djecom predškolske dobi, a uloga odgojitelja u dječjem vrtiću je višestruka. On je kreator, organizator i voditelj odgojno-obrazovnog procesa, on je osoba koja je odgovorna za postignuća djece u svim razvojnim područjima. On planira i vrednuje odgojno-obrazovni rad u dogovorenim razdobljima, prikuplja, izrađuje i održava sredstva za rad s djecom te vodi brigu o estetskom i funkcionalnom uređenju prostora za izvođenje različitih aktivnosti. (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010).

Možemo reći da je primarna uloga odgojitelja u likovnom stvaralaštvu djece da pripremi i osigura poticaje koji će djeci omogućiti učenje. Ti poticaji moraju biti višeslojni, problematično strukturirani i u skladu s dječjim interesima i psihofizičkim razvojem. Dijete uživa stvarajući nešto svoje i izražavajući svoju kreativnost, stoga je važno da odgojitelj poštuje tu potrebu za likovnim izražavanjem i da mu da dovoljno vremena za razvoj vlastitih ideja. Još jedna uloga odgojitelja je upoznavanje djece s različitim likovnim područjima i tehnikama te da omogući djetetu da shvati mogućnosti pojedine tehnike, da ga pusti da samostalno istražuje i eksperimentira, da pronalazi nove postupke i koristi nove materijale i sredstva. (Novaković, 2014).

Kada govorimo o likovnosti u ranoj i predškolskoj dobi, prema Balić Šimrak (2014), odgojitelj ima zadatak:

- da uvažava i prihvaća dječji autentični likovni izraz u skladu s razvojnim karakteristikama dobi djeteta;
- da omogući pristup raznolikim likovnim materijalima i tehnikama likovnog stvaralaštva
- da osigura vrijeme i prostor za likovne aktivnosti
- da omogući djetetu da usvoji posebne likovne vještine kada su u pitanju likovni materijali i likovne tehnike
- da upozna djecu s likovnom umjetnošću putem slikovnica, reprodukcija, posjeta galerijama i muzejima
- da je spreman odgovoriti na poruku koju mu dijete šalje
- da spremno pridaje važnost pojedinom dječjem uratku

- da i sam ima iskustvo likovnog stvaranja kako bi se što kompetentnije nosio s ulogom likovnog pedagoga.

Svako dijete ima svoj likovni jezik, a na odgojitelju je da taj likovni jezik osluškuje i pokuša razumjeti u njegovoj suštini, no iznad svega da ga poštuje. Ako odgojitelj osigura kvalitetan likovni proces, dijete će samo otkrivati svoje potencijale, neće imati potrebu za natjecanjem s vršnjacima, nego će stvarajući učiti i stjecati određenu naviku koja će mu pomoći u svemu što ga čeka kroz odrastanje (Balić Šimrak, 2014).

7. LIKOVNE AKTIVNOSTI I DJEČJI LIKOVNI RADOVI

Likovne aktivnosti „Cvijet“ i „Cvijet kakav nitko nikada nije vidio“ odradila sam u vrtiću u Kašteliru sa skupinom „Pčelice“ koju čini dvadeset i dvoje djece, no za vrijeme provedbe aktivnosti bilo je prisutno ukupno šesnaestero djece od čega sedam djevojčica i devet dječaka.

Prva aktivnost bila je crtanje cvijeta olovkama u boji, a druga slikanje neobičnog, čarobnog cvijeta flomasterom i akvarelom. Cilj prve aktivnosti bio je otkriti kakvo viđenje cvijeta imaju djeca te da li se javljaju šablonski elementi cvijeta. S drugom aktivnosti bio mi je cilj pokušati udaljiti djecu od šablonskog prikaza cvijeta i potaknuti njihovo vlastito stvaralaštvo. Prije svake aktivnosti pripremila sam materijale koji su mi bili potrebni za održavanje aktivnosti. Djeca su crtala i slikala na bijelim papirima s olovkama u boji te flomasterima i akvarelom. Sva djeca u skupini imaju svoja mjesta za stolovima na kojima sjede te su na tom mjestu i odrađivala svoje likovne zadatke. Dok su se djeca bavila crtanjem i slikanjem ja sam pratila kako svatko od njih radi, razgovarala sa svakim djetetom, pitala ih o jasnoći zadatka i slušala njihove komentare na rad. Djeca su pokazala interes za obje aktivnosti.

Prva aktivnost bila je bez konkretne motivacije, stoga su djeca nacrtala cvijet kakav inače crtaju, dok sam im u drugoj aktivnosti, uz razgovor, pročitala i motivacijsku priču koja im se svidjela. Na pitanja o priči djeca su jasno odgovarala i dala mi do znanja da im je priča jasna, isto kao i zadatak koji je slijedio. Crtanje običnog cvijeta bio im je manje zahtjevan zadatak od slikanja cvijeta iz priče - neobičnog, čarobnog cvijeta kojeg nitko nikada nije vidio. Za vrijeme slikanja drugog cvijeta djeca su duže razmišljala i zamišljala kako bi taj cvijet izgledao, što smatram pozitivnim jer je to bio pokazatelj korištenja vlastite mašte. Ipak je bilo djece koja su, kada su započela slikati, rekla kako ne znaju kako nacrtati takav cvijet, da oni znaju nacrtati samo običan. Kroz razgovor s njima pokušala sam ih ohrabriti kako je to njihov cvijet i da je on jedinstven ako su ga oni, za vrijeme čitanja priče, zamislili da tako izgleda. Na nekolicini djece se osjetila nesigurnost za slikanje cvijeta jer su za vrijeme aktivnosti stalno postavljala pitanja da li smiju nešto nacrtati npr. trnje, sunce, travu i slično. Djeci nisam davala povoda za osjećaj da nešto ne smiju, nego baš suprotno, da izvrše likovni zadatak na svoj način. Djecu koja su mislila da ne znaju ili ne mogu odraditi drugu aktivnost pokušala sam

motivirati razgovorom i pojašnjavanjem zadatka, no nisam im stvarala pritisak da nešto moraju i dopustila sam im da naprave kako god žele iako je njihov cvijet na kraju jednak cvijetu iz prve aktivnosti, napravljen samo drugom likovnom tehnikom. U nastavku slijede pisane pripreme za izvođenje likovnih aktivnosti, dječji radovi te kratki osvrt na dobivene rezultate aktivnosti.

7.1. Likovna aktivnost: „Cvijet“

PRIPREMA ZA IZVOĐENJE LIKOVNE AKTIVNOSTI „CVIJET“
--

USTANOVA: Predškolska ustanova dječji vrtić i jaslice „Radost“ Poreč – područni vrtić Kaštelir

DATUM IZVOĐENJA AKTIVNOSTI: studeni, 2017

ODGOJITELJICA: Mikela Matić

ODGOJNA SKUPINA: „Pčelice“

BROJ DJECE U SKUPINI: 22

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: Skupinu pčelice čini 22 djece od kojih su 10 djevojčica i 12 dječaka. Djeca u skupini su u dobi od 5 i 6 godina te u skupini nema djeca s posebnim potrebama.

MOTIV: vizualni motiv – cvijet

LIKOVNO PODRUČJE: oblikovanje na plohi; crtanje

LIKOVNA TEHNIKA: olovke u boji

LIKOVNI PROBLEM: obrisna i gradbena crta

OBLIK RADA: frontalni oblik rada

METODE RADA: metoda razgovora, rad po sjećanju

MATERIJALI: bijeli papiri formata A4, olovke u boji

CILJ: otkrivanje dječjeg viđenja cvijeta, pretvaranje dječjeg sjećanja u likovni rad

LIKOVNI ZADACI

Obrazovni:

- Usvajati likovne tehnike crtanja kroz likovni zadatak
- Razvijati interes za likovno izražavanje

- Usvajati i razumijevati različitosti

Odgojni:

- Poticati na samostalni rad i aktivno sudjelovanje
- Razvijati poštovanje prema tuđim radovima

Funkcionalni:

- Razvijati sposobnost zapažanja
- Razvijati finu motoriku šake
- Razvijati interes za crtanje
- Razvijati crtačke sposobnosti

AKTIVNOSTI KOJE SU PRETHODILE: priprema prostora i materijala za rad, razgovor s djecom o zadatku koji slijedi

ORGANIZACIJA PROSTORA I MATERIJALA ZA RAD: Stolovi će biti postavljeni tako da djeca budu za stolom u grupi do maksimalno 6 djece za stolom. Na svakom stolu bit će postavljeni bijeli papiri formata A4 za svako dijete te set olovka u boji predviđenih za crtanje.

TIJEK AKTIVNOSTI:

UVODNI DIO

Aktivnost ću započeti pripremanjem prostora i materijala za rad. Na stolove ću postaviti bijele papire i olovke u boji. Pozdravit ću djecu, predstaviti im se u slučaju da me netko ne poznaje i objasniti ću im što je danas njihov zadatak. Svako dijete sjedit će na mjestu za stolom koje je predviđeno za njega. Budući da je trenutno jesen i nema baš cvijeća oko nas i u našim vrtovima s djecom ću razgovarati o godišnjim dobima (koje je sada godišnje doba, koja sve godišnja doba postoje) dok ih ne navedem da kažu kako u proljeće ima puno cvijeća. Reći ću neka se svatko pokuša sjetiti nekog cvijeta koji su vidjeli u proljeće te da nacrtaju s olovkama u boji jedan cvijet koji su zamislili i kojeg se sjećaju.

GLAVNI DIO

Dok djeca budu crtala svoj cvijet ići ću do njih i pitati zašto su izabrali baš tu boju cvijeta, jesu li vidjeli već negdje takav cvijet, znaju li možda koje sve vrste cvijeća

postoje. Ako neko dijete bude trebalo pomoć pokušat ću ga motivirati razgovorom ili pojašnjavanjem zadatka.

ZAVRŠNI DIO

U završnom dijelu svako dijete će mi donijeti svoj gotov rad na koji ću upisati njegovo ime, motiv, tehniku koju smo koristili. Ukoliko neko dijete bude imalo pitanja ili bude željelo reći nešto o svom radu bit ću dostupna i otvorena prema njemu.

7.1.1. Dječji likovni radovi - „Cvijet“

Slika 11. Airin (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji

Izvor: Marija Lajtman

Slika 12. Dorian (5 godina), „Cvijet“, olovke u boji

Izvor: Marija Lajtman

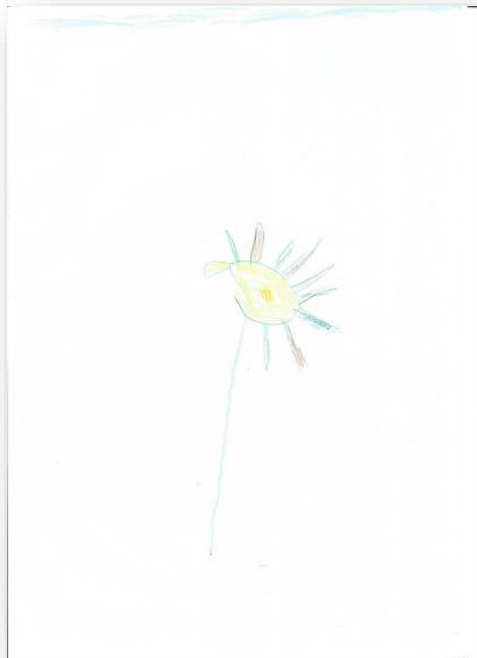
Slika 13. Gabriel (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

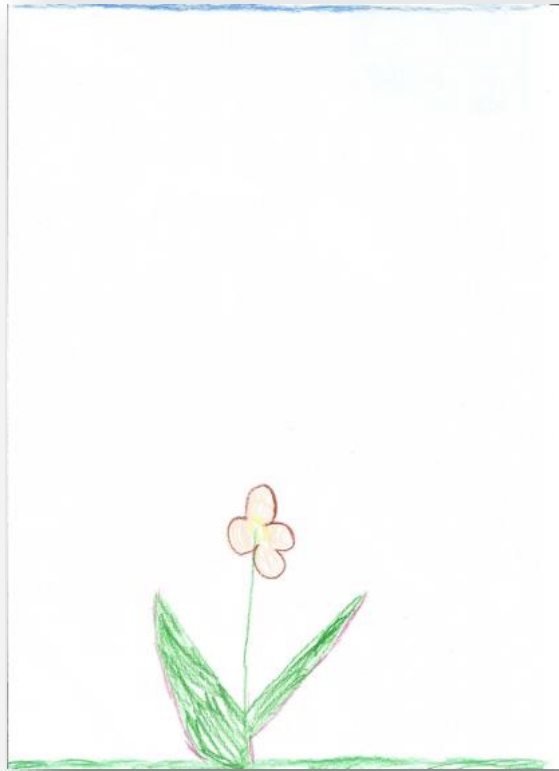
Slika 14. Izabel (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

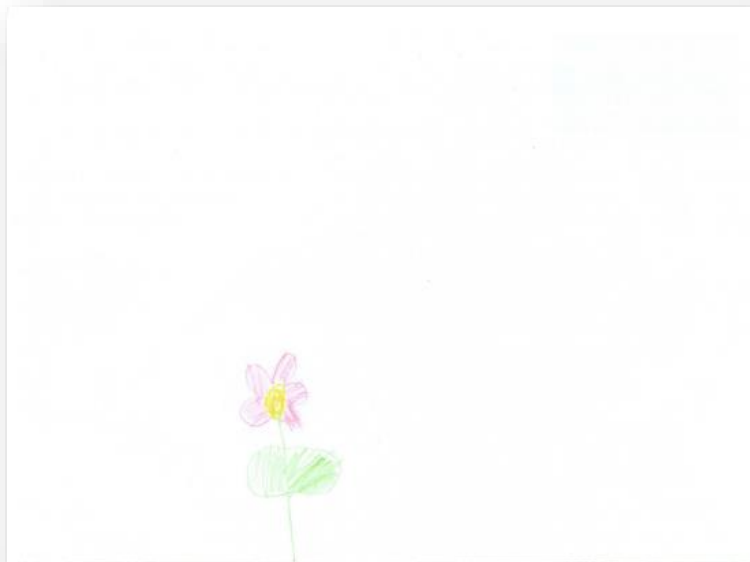
Slika 15. Karol (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

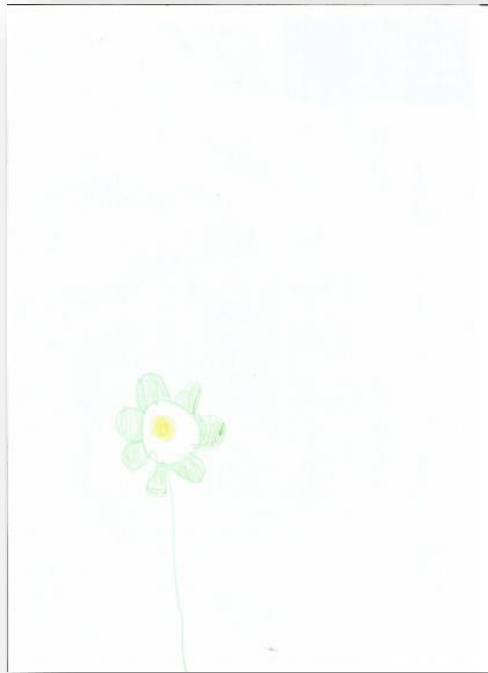
Slika 16. Kristijan (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

Slika 17. Leona (5 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

Slika 18. Luka (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

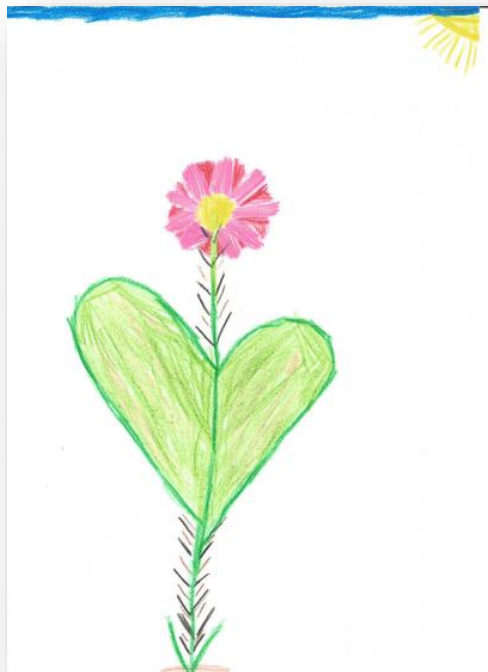
Slika 19. Marko (5 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

Slika 20. Nika (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

Slika 21. Nikola (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

Slika 22. Noemi (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

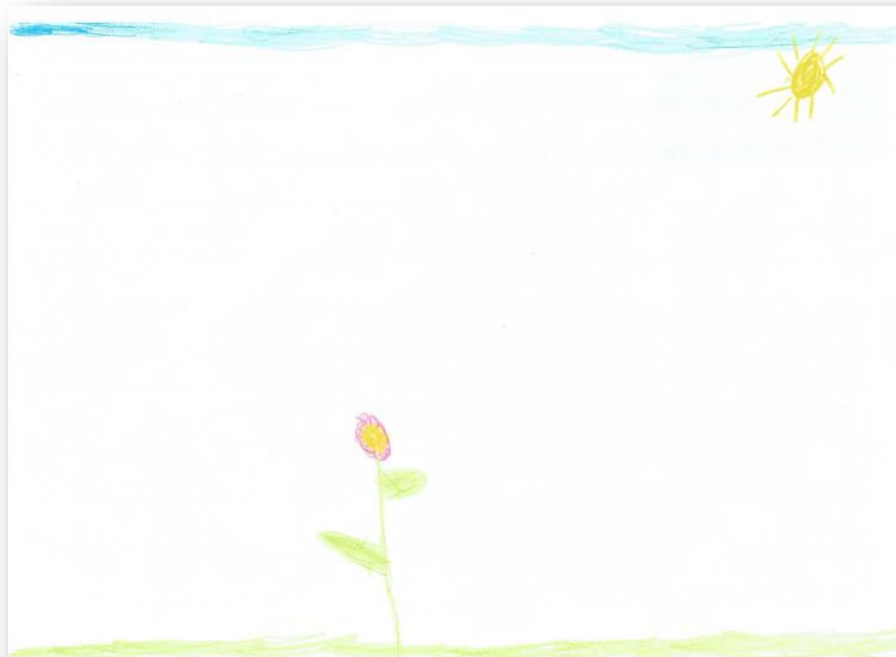

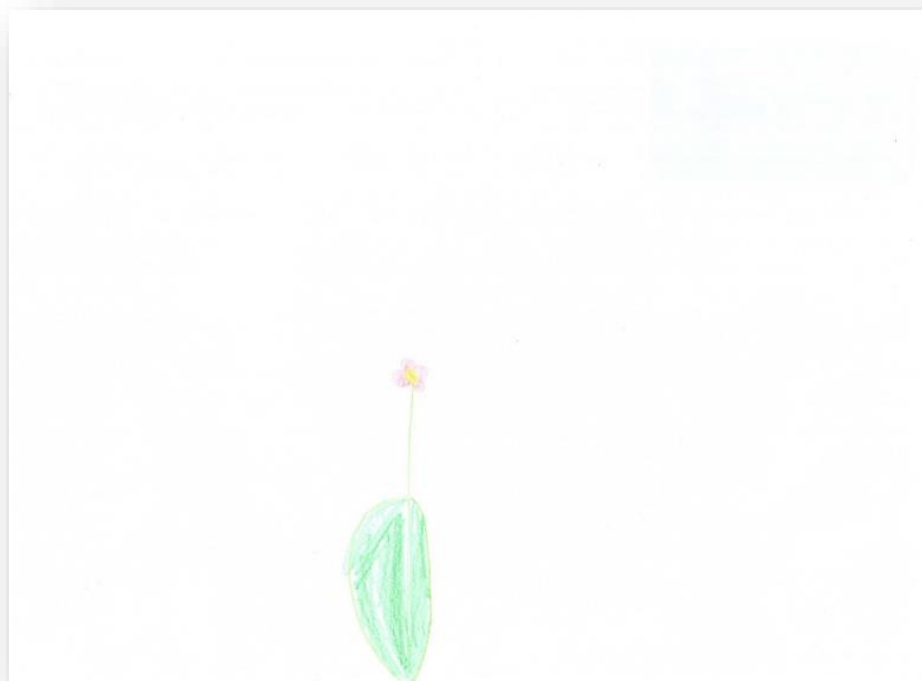
Slika 23. Simon (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

Slika 24. Stjepan (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

Slika 25. Tia (5 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

Slika 26. Tiana (5 godina), „Cvijet“, olovke u boji
Izvor: Marija Lajtman

7.1.2. Osvrt na dječje likovne uratke

Kako sam prethodno napisala cilj aktivnosti bio je otkriti dječje viđenje cvijeta te ispitati prisutnost šablonskih elemenata cvijeta u dječjim radovima. Promatrajući i analizirajući radove jasno je vidljiva šablona cvijeta. Djeca crtaju stabljiku cvijeta kao ravnu crtu s dva lista te na stabljiki žuti krug s laticama raznih boja. No, osim šablone cvijeta može se primijetiti kako se u nekoliko radova pojavljuje šablona sunca i plave trake neba na vrhu papira i zelene trake trave na dnu papira (slike 11., 12., 16., 17., 22., i 25.). Slika 20. rad je djevojčice koja je izabrala ružu kao cvijet koji će nacrtati čime se ističe od radova cijele skupine. Ona u svom radu nije crtala žuti krug i latice, već je crvenim nepravilnim krugom i crnim crtama unutar kruga pokušala dočarati oblik ruže i latice na ruži. Njena stabljika ima dvije veće latice u obliku srca i trnje koje možemo još vidjeti na radovima 12. i 22. koji pripadaju dječaku i djevojčici koji dijele stol s djevojčicom koja je nacrtala ružu. Na slikama 13., 21., 23. i 24. nalaze se radovi dječaka koji su za vrijeme aktivnosti radili za istim stolom, što se može primijetiti na sličnom izgledu tih cvjetova. Dakle, u ovoj aktivnosti nisu bili prisutni samo šablonski prikazi cvijeta, neba, sunca i trave nego i precrtavanje djece što je također način ometanja dječjeg likovnog stvaralaštva.

7.2. Likovna aktivnost: „Cvijet kakav nitko nigdje nije vidio“

**PRIPREMA ZA IZVOĐENJE LIKOVNE AKTIVNOSTI „CVIJET KAKAV NITKO
NIGDJE NIJE VIDIO“**

USTANOVA: Predškolska ustanova dječji vrtić i jaslice „Radost“ Poreč – područni vrtić Kaštelir

DATUM IZVOĐENJA AKTIVNOSTI: studeni, 2017

ODGOJITELJICA: Mikela Matić

ODGOJNA SKUPINA: „Pčelice“

BROJ DJECE U SKUPINI: 22

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: Skupinu pčelice čini 22 djece od kojih su 10 djevojčica i 12 dječaka. Djeca u skupini su u dobi od 5 i 6 godina te u skupini nema djeca s posebnim potrebama.

MOTIV: vizualni motiv – cvijet

LIKOVNO PODRUČJE: oblikovanje na plohi; crtanje i slikanje

LIKOVNA TEHNIKA: akvarel i flomaster

LIKOVNI PROBLEM: obrisna i gradbena crta, boja

OBLIK RADA: frontalni oblik rada, individualni oblik rada

METODE RADA: metoda demonstracije, metoda razgovora, metoda rada s tekstom

MATERIJALI: papir za akvarel, akvarel, kistovi i flomasteri

CILJ: poticaj dječjeg likovnog stvaralaštva, kreativnosti te želje za istim, razvoj dječjih likovnih sposobnosti, otkrivanje dječjeg viđenja cvijeta

LIKOVNI ZADACI

Obrazovni:

- Razvijati sposobnosti opažanja i spoznavanja predmeta
- Usvajati rad likovnom tehnikom akvarel
- Razvijati sposobnost za rad s kistom i bojama

Odgojni:

- Poticati djecu na komunikaciju
- Motivirati djecu za rad
- Poticati na samostalni rad i aktivno sudjelovanje
- Poticati razvoj mašte i kreativnosti
- Razvijati poštovanje prema tuđim radovima
- Razvijati interes za likovno izražavanje

Funkcionalni:

- Razvijati sposobnost slušanja i zapažanja
- Razvijati divergentno mišljenje
- Razvijati finu motorike šake
- Razvijati interes za slikanje
- Razvijati slikarske sposobnosti

AKTIVNOSTI KOJE SU PRETHODILE: razgovor s djecom, čitanje priče „Cvijet kakav nitko nigdje nije vidio“ te pripremanje prostora i materijala za rad.

ORGANIZACIJA PROSTORA I MATERIJAL ZA RAD

Početak aktivnosti započet ćemo sjedeći u polukrugu na stolicama. Na svakom će stolu biti pripremljeni papiri za djecu te flomasteri, akvarel, voda i kistovi. Nakon razgovora o cvijeću i čitanja priče svako dijete će uputiti prema njegovom mjestu gdje će djeca nakon uvoda u zadatak započeti slikanje.

TIJEK AKTIVNOSTI:

UVODNI DIO

Aktivnost će započeti pripremanjem prostora za izvođenje likovne aktivnosti. Stolove će zaštititi te na njih staviti materijal koji mi je potreban za ovu aktivnost, a to

su: bijeli papir za akvarel, čaše s vodom, akvarel, kistovi i flomasteri. Zatim ću djecu pozvati da si donesu stolice i postave u polukrug kako bi započeli razgovor. Ja ću također sjesti s njima na mjestu gdje će me svi dobro vidjeti i dobro čuti dok budem postavljala pitanja i čitala priču. Nakon pozdravljanja djece reći ću im kako ćemo danas slušati jednu jako zanimljivu priču i kako ćemo onda pokušati naslikati nešto neobično i čarobno iz te priče. Pitat ću ih što za njih znači kad kažemo da je nešto neobično ili čarobno. Nakon toga pročitat ću im priču o cvijetu kakvog nitko nigdje nije vidio. Zamolit ću djecu da zatvore oči i da pažljivo slušaju priču koju ću im pročitati. Nakon čitanja pitat ću ih ova pitanja kao što su: Kako vam se svidjela priča? Jeste li primijetili što je neobično u ovoj priči? Želite li da ponovno pročitamo priču? Pretpostavljam da će sva djeca htjeti da ponovno pročitamo, stoga ću ih zamoliti da ponovno zatvore oči da svatko pokuša zamisliti kako taj cvijet izgleda. Nakon drugog čitanja pitat ću djecu što ovaj cvijet čini neobičnim. Kada vidim da su djeca shvatila poantu priče uputit ću djecu prema stolovima koji su pripremljeni za izvođenje aktivnosti te ću im dati upute što trebaju napraviti. Objasnit ću im da je njihov zadatak da naslikaju cvijet koji su zamislili dok smo čitali priču, naglasit ću im kako je to cvijet koji su samo oni vidjeli i nitko drugi osim njih, kako je to cvijet koji uopće nije sličio na običan cvijet. Pretpostavljam da će djeca na prvu pomisao zamisliti cvijet kakav su već negdje vidjeli ili koji su nacrtali u prethodnoj aktivnosti „Cvijet“. Prvo će svatko cvijet nacrtati flomasterom, a zatim će akvarelom prelaziti preko i bojati plohu onako kako tko želi.

GLAVNI DIO

Dok djeca budu odrađivala svoj likovni zadatak, što je u ovom slučaju slikanje neobičnog cvijeta, ja ću ići od djeteta do djeteta i pratiti na koji način rade. Sa svakim ću pokušati imati individualan razgovor o zadatku i cvijetu kojeg slikaju. Vodit ću s njima razgovor o posebnosti njihovog cvijeta, ponovno ću naglašavati kako je to cvijet koji su samo oni vidjeli. Ako primijetim da neko dijete gleda kod drugoga i pokušava nacrtati kao drugo dijete, reći ću tom djetetu kako je svaki cvijet poseban, pokušat ću objasniti nedostatke preslikavanja i kako cvijet nije poseban i neobičan ako ga vidimo kod drugoga. Nego da zamisle kako oni traže taj neobičan cvijet koji je tražio mladić u priči. Ako djeca pokažu interes, pročitat ću im još jednom polako priču dok slikaju. Ako neko dijete zatreba pomoć jer misli da ne može zadovoljiti zadatak ili iz nekog drugog

razloga pokušat ću ga motivirati i naglasiti kako god naslika to je njegova kreacija i ne može biti neuspješna.

ZAVRŠNI DIO

U završnom dijelu analizirat ću rad sa svakim djetetom individualno. To ću činiti kada dijete završi rad i donese mi ga da napišem na rad njegovo ime, datum, tehniku i motiv. Tada ću svako dijete zamoliti da mi protumači svoj rad, što je naslikao i kako, da li je zadatak bio zahtjevan i da li je razumio poantu priče i zašto je od svakog rad jednako poseban. Još ćemo na kraju zajedno pogledati radove svakog djeteta i ukoliko netko ima pitanja ili želi izraziti svoje mišljenje bit ću otvorena za to.

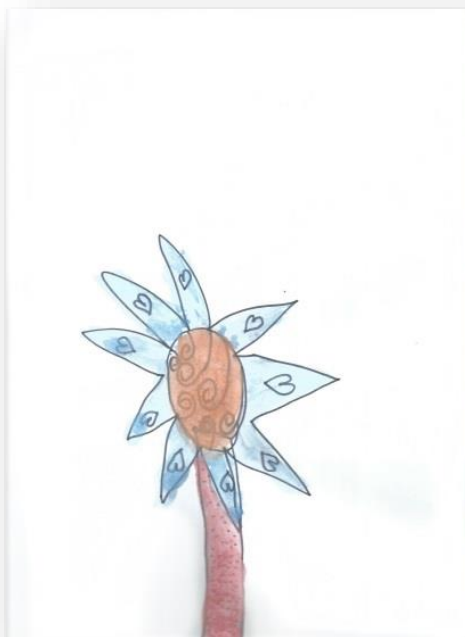
U velikom kraljevstvu živio je kralj sa svojom kćerkom, princezom. Jednog dana pojavio se zli čarobnjak i oteo je princezu, odletjevši pomoću čarolije na svoju magičnu, čarobnu planinu. Kralj je odmah sazvao dvorske čarobnjake da ga savjetuju kako vratiti princezu. Rekoše mu da je zatvorena u pećini na magičnoj, čarobnoj planini, na kojoj je magična, čarobna livada. Na toj livadi raste magični, čarobni cvijet, cvijet kakav još nitko nikada nije vidio. Kada bi se netko uspio popeti na planinu i ubrati cvijet, tada bi bile slomljene sve čarolije zlog čarobnjaka. Ali, planinu čuvaju mnogi divovi i zmajevi, i nitko se nije usudio ni pokušati popeti se do cvijeta. Ipak, jedan je mladić bio dovoljno hrabar i javio se da pokuša. Kralj je odmah pozvao sve na dvoru koji bi mu mogli nekako pomoći. Kraljevski kovač i oružar napravio je najčvršći oklop i štit, i najoštriji mač. Čarobnjaci su bacili na mladica čarolije da bude mnogo jači i izdržljiviji, a svećenici su ga blagoslovili da ga čuvaju bogovi. Zadnji se pojavio dvorska luda. On je mladiću dao malenu, šarenu kutijicu, sa crvenom mašnicom i sitnim izbušenim rupicama. Iako su se svi silno nasmijali ludi i njegovoj kutijici, mladić je kutijicu ipak stavio u džep, premda nitko nije mislio da bi ona ikako mogla pomoći.

Tako je mladić krenuo i došao do planine. Napali su ga svi strašni divovi i zmajevi čarobne planine, ali on ih je sve pobijedio pomoću svog oklopa, oružja, čarobne snage i blagoslova. Ali, kada je dospio na vrh planine, na magičnu, čarobnu livadu, shvatio je gdje leži prava zapreka - sve je na livadi bilo tako čudno i magično, da mladić nikako nije mogao pogoditi što je od svih tih čudesa cvijet koji traži. I nitko mu nikada tu nije mogao pomoći, jer taj cvijet još nitko nikada nije vidio, i nitko nije znao kako on izgleda. A bio je tako čudan da nimalo nije sličio ni na jedan cvijet, i mladić je sada samo bespomoćno gledao. Tu mu nisu mogli pomoći ni oklop, ni mač, ni čarolije, pa ni blagoslov. Ne znajući više što bi drugo, izvadio je iz džepa onu šarenu kutijicu kojoj su se svi smijali. I gle, iz kutijice izleti malena pčela, zazuji, i poleti pravo na onaj čudan, najčudniji cvijet kakav još nitko nije vidio. A sada ga je vidio ovaj mladić, shvatio je da je to cvijet, i ubrao ga je. Sve zle čarolije su odjednom bile slomljene, zli čarobnjak je odletio daleko, pećina se otvorila, a princeza je napokon bila oslobođena.

Izvor: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/cvijetpr.htm>, preuzeto: 11.09.2017.

7.2.1. Dječji likovni radovi – „Neobičan cvijet“

Slika 27. Airin (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

Slika 28. Leona (5 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

Slika 29. Gabriel (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

Slika 30. Dorian (5 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

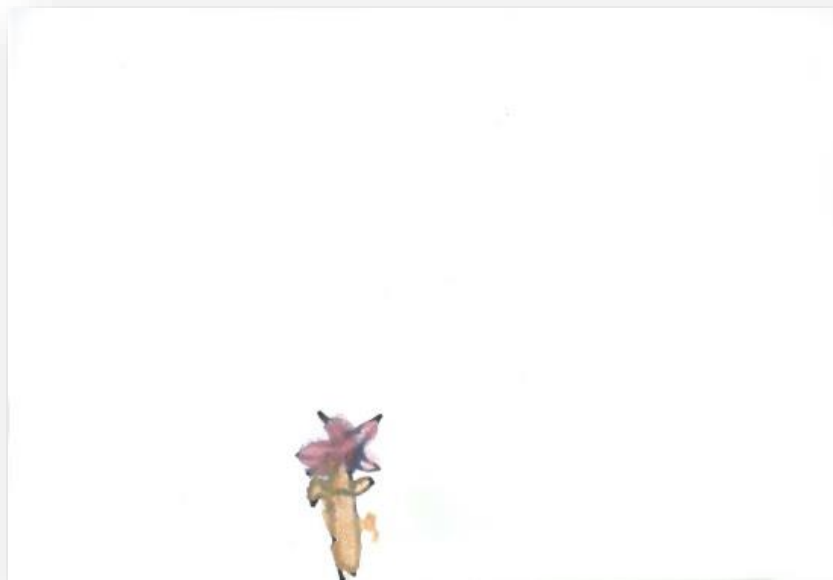
Slika 31. Izabel (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

Slika 32. Karol (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

Slika 33. Kristijan (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

Slika 34. Luka (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

Slika 35. Marko (5 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

Slika 36. Nika (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

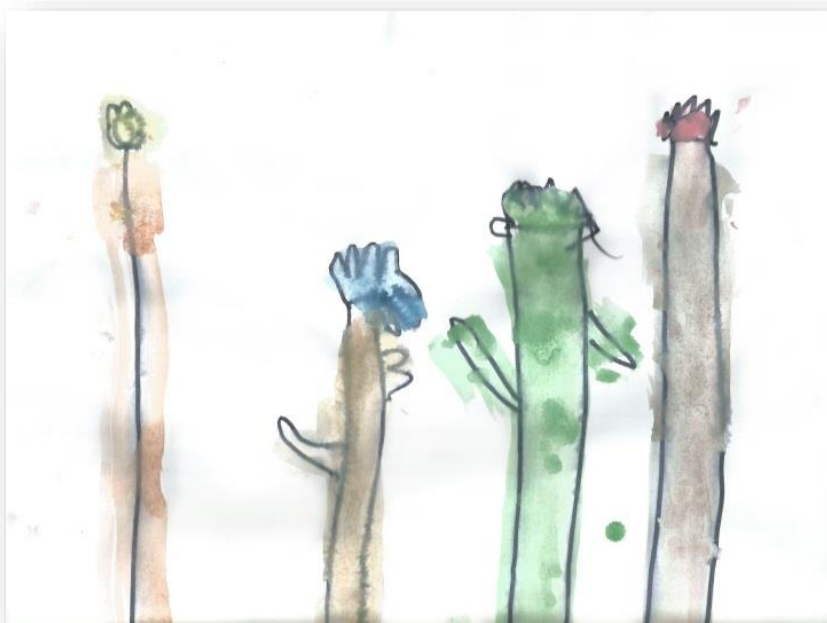
Slika 37. Noemi (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

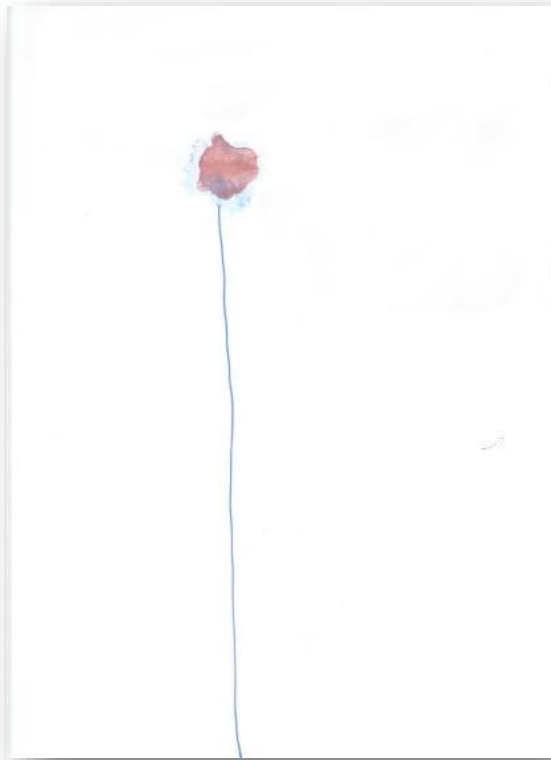
Slika 38. Simon (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

Slika 39. Stjepan (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

Slika 40. Tia (5 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

Slika 41. Tiana (5 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel
Izvor: Marija Lajtman

7.2.2. Osvrt na dječje likovne uratke

Cilj aktivnosti „Cvijet kakav nitko nikada nije vidio“ bio je pokušati udaljiti djecu od šablonskog prikaza cvijeta. Uspoređujući radove iz prve aktivnosti s radovima iz druge aktivnosti vidi se znatna razlika između tih cvjetova. Neka djeca su naslikala jako sličan cvijet onomu iz prve aktivnosti, no ipak je vidljiva razlika zbog primjene druge likovne tehnike (slika 39. i 24, te slika 41. i 26.) Slika 36. rad je djevojčice koja je odlučila nacrtati cvijet koji, kako ona kaže, može pojesti bilo koji drugi cvijet. Komentar te djevojčice, nakon čitanja priče, bio je: „Možda je taj cvijet izgledao kao sunce...“ što je bilo vrlo upečatljivo, jer su sva druga djeca i dalje razmišljala u okviru klasičnog izgleda cvijeta. No, na kraju se ipak odlučila naslikati cvijet koji jede drugo cvijeće. I na ovim radovima možemo uočiti preslikavanje djece (slika 27., 28. i 31.) Rad na slici 41. pripada djevojčici koja je dugo vremena razmišljala kako naslikati cvijet iz priče koji je opisan kao cvijet koji nije sličio ni na jedan drugi cvijet i govorila kako ona to ne zna naslikati. No iako je flomasterom nacrtala isti cvijet kao u prvoj aktivnosti, samo bez listova (slika 26.) ipak cvijet na slici 41. djeluje drugačije i neobičnije zbog likovne tehnike, jer se akvarel izlio preko flomastera što je stvorilo drugi cvijet. Rad dječaka Dorian (slika 30.) pokušaj je preslikavanja rada djevojčice sa slike 37. no njegov rad na kraju ne liči na njen, a pozitivni komentari na rad ohrabрили su ga da samostalno, bez preslikavanja završi svoj cvijet. Na slici 36. vidimo rad koji je dječak naslikao i rekao: „Ja nikad nisam vidio crni cvijet, sigurno nisu ni drugi. To je moj cvijet koji nitko nikada nije vidio“. Također možemo primijetiti kako većina radova ima debelu stabljiku koja nije zelene boje te latice koje nisu oble neko špicaste, što toj djeci predstavlja cvijet koji ne liči na cvijet. Rad na slici 29. dječak je opisao sljedećim riječima: „Ovo ne izgleda kao cvijet, možda je tako izgledao“. Analizirajući dječje radove zaključujem kako je i ova aktivnost uspješno odrađena s poprilično dobrim rezultatima s obzirom na cilj koji je bio postavljen.

8. ZAKLJUČAK

Djeca od najranije dobi trebaju odraslu osobu koja će ih učiti, usmjeravati, ohrabrivati i voditi kroz njihovo djetinjstvo. No, djeca također trebaju da ta osoba bude osoba koja će ih pustiti da budu djeca, osoba koja će im dati slobodu u tome. Da bi netko mogao voditi i usmjeravati potrebno je da prvo upozna dijete, njegove potrebe, prati njegov razvoj i njegove interese. Proučavanjem literature i obrađujući temu ovog završnog rada pokušala sam objasniti i naglasiti važnost likovnog izraza kod djece predškolske dobi i naglasiti važnost poznavanja načina ometanja dječjeg likovnog stvaralaštva. Razgovarajući s jednom odgojiteljicom o temi ovog završnog rada, koja smatra da je moja tema trebala biti poticanje, a ne ometanje dječjeg likovnog stvaralaštva, shvatila sam kako se često izbjegava proučavati i učiti o onome što treba izbjeći u radu s djecom, a usmjerava se isključivo na ono što je ispravno činiti. No često ne znajući što treba izbjegavati upravo to činimo, stoga smatram da ovaj završni rad koji govori o ometanju dječjeg likovnog stvaralaštva ima jednaku vrijednost kao onaj koji govori samo o poticanju dječjeg likovnog stvaralaštva iako se često stavlja veća vrijednost na poticanje, a ne ometanje.

Aktivnosti koje sam odradila za drugi, praktični dio ovog završnog rada dovele su me do zaključka kako su djeca u dobi od pet i šest godina već gotovo formirana u pogledu likovnog izražavanja. Gotovo sva djeca su u prvoj aktivnosti, koja je bila bez motivacije, nacrtala šablonski cvijet koji je ukorijenjen u njima, što me dovelo do zaključka da je nedostatak adekvatne motivacije djece također jedan od načina ometanja dječjeg likovnog stvaralaštva. Druga aktivnost, čiji je dio bila izabrana motivacijska priča o cvijetu kojeg nitko nikada nije vidio, bila je izazovna jer je njen cilj bio pokušaj udaljavanja djece od šablonskog cvijeta. Do samog kraja aktivnosti bila sam u neizvjesnosti jesam li postigla postavljeni cilj. Analizirajući dječje uratke shvatila sam da je aktivnost ipak bila uspješna i da su obje aktivnosti dale rezultate koje sam očekivala pripremajući se za aktivnosti. Nadam se da će ovaj završni rad biti na korist drugima kao što je meni bio i da će ih moja uspješnost u postizanju cilja aktivnosti potaknuti na promjene i ohrabriti ako primijete neke elemente ometanja dječjeg likovnog stvaralaštva u svom radu s djecom, a da će one koji će tek početi raditi s djecom upozoriti i podučiti o postupcima i stavovima koji štete dječjem likovnom razvoju i razvoju njihovog likovnog stvaralaštva, kao što je mene upozorio i podučio.

9. LITERATURA

KNJIGE:

1. BELAMARIĆ, D. (1986). *Dijete i oblik*. Zagreb: Školska knjiga.
2. CVETKOVIĆ-LAY, J., PEČJAK, V. (2004). *Možeš i drukčije*. Zagreb: Alinea.
3. GRGURIĆ, N., JAKUBIN, M. (1996). *Vizualno likovni odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Educa.
4. HERCEG, I., RONČEVIĆ, A., KARLAVARIS, B. (2010). *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: Alfa.
5. HUZZJAK, M. (2002). *Učimo gledati 1-4: priručnik likovne kulture za nastavnike razredne nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
6. KROFLIN, L., NOLA, D., POSILOVIĆ, A., SUPEK, R. (1987). *Dijete i kreativnost*. Zagreb: Globus.

ČASOPISI:

1. BALIĆ ŠIMRAK, A. (2010.) Predškolsko dijete i likovna umjetnost. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*. [Online] Vol.16-17. (broj 62-63/prosinac). str. 2-8., Dostupno na - <http://hrcak.srce.hr/124737> [Pristupljeno: 31.8.2017.]
2. NOVAKOVIĆ, S. (2015.) Uloga odgojitelja u likovnim aktivnostima djece rane i predškolske dobi. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*. [Online] Vol.17 (broj 1). str. 153-163., Dostupno na - <https://hrcak.srce.hr/137685> [Pristupljeno 10.10.2017.]
3. PIVAC, D. (2016.) Poticanje dječjeg likovnog stvaralaštva i mašte u komunikaciji s kulturnom baštinom. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*. [Online] Vol.65 (tematski broj/svibanj). str. 347-356., Dostupno na - <http://hrcak.srce.hr/160226> [Pristupljeno 10.10.2017.]

MREŽNI IZVORI:

1. HUZZJAK, M., Cvijet kakav nitko nigdje nije vidio, <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/cvijetpr.htm>, preuzeto: 11.09.2017.
2. KOLUCKI, B., LEMISH, D., Pozitivni i negativni utjecaji medija, <http://www.medijskapismenost.hr/pozitivni-i-negativni-utjecaji-medija/>, preuzeto: 10.10.2017.

10. POPIS SLIKA

Slika 1. Izražavanje primarnim simbolima: Djeca sjede za stolovima i gledaju slikovnice (izvor: Belamarić, D., 1986;33)

Slika 2. Izražavanje složenim simbolima: Drvo (izvor: Belamarić, 1986;105)

Slika 3. Transparentni prikaz: Moja je mama trudna i nosi u srcu bracu (izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;62)

Slika 4. Prikaz akcije u fazama kretanja: Nogomet (izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;63)

Slika 5. Emotivna proporcija: U prometu (policajac je najvažniji lik) (izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;64)

Slika 6. Rasklapanje oblika: Kuće u nizu (izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;66)

Slika 7. Vertikalna perspektiva: Ulica (izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;66)

Slika 8. Obrnuta perspektiva: Radni stol (izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;67)

Slika 9. Poliperspektiva: Obitelj za stolom (izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;67)

Slika 10. Vizualni realizam: Motiv iz Zagreba (izvor: Grgurić i Jakubin, 1996;74)

Slika 11. Airin (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 12. Dorian (5 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 13. Gabriel (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 14. Izabel (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 15. Karol (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 16. Kristijan (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 17. Leona (5 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 18. Luka (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 19. Marko (5 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 20. Nika (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 21. Nikola (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 22. Noemi (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 23. Simon (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 24. Stjepan (6 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 25. Tia (5 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 26. Tiana (5 godina), „Cvijet“, olovke u boji (izvor: Marija Lajtman)

Slika 27. Airin (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 28. Leona (5 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 29. Gabriel (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 30. Dorian (5 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 31. Izabel (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 32. Karol (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 33. Kristijan (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 34. Luka (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 35. Marko (5 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 36. Nika (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 37. Noemi (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 38. Simon (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 39. Stjepan (6 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 40. Tia (5 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

Slika 41. Tiana (5 godina), „Neobičan cvijet“, flomaster + akvarel (izvor: Marija Lajtman)

11. SAŽETAK

Likovno stvaralaštvo ima važnu ulogu u svim segmentima dječjeg razvoja, stoga je bitno znati da je dječji crtež jedan od načina komunikacije djeteta sa svijetom odraslih. Dječji crtež je prikaz djetetovog unutarnjeg svijeta i vodič kroz djetetov likovni razvoj. Djetetovi radovi prepuni su likovnih simbola koji imaju svoje značenje i koji nam govore u kojoj fazi razvoja se dijete nalazi. Na to je usmjereno prvih nekoliko poglavlja ovog završnog rada. Nakon toga slijedi upoznavanje i objašnjenje načina ometanja dječjeg likovnog stvaralaštva koje možemo podijeliti u dvije skupine. U prvoj skupini nalaze se načini izravnog miješanja i interveniranja u likovne radove djece. Tu spada crtanje djeci, ispravljanje dječjih oblika, slikovnice za bojenje, izlaganje dječjih radova i širenje shematskih oblika među djecom. Drugu skupinu ometanja čine odgojni postupci i stavovi kao što su vrednovanje i procjenjivanje likovnih radova djece, komentiranje i prigovaranje, pre naglašavanje vrijednosti te urednost i preciznost. Uz to se nalazi još detaljnija analiza ometanja šablonama te ometanje dječjeg likovnog stvaralaštva putem medija. Uz načine ometanja, dobro je znati i načine poticanja djetetovog stvaralaštva te ulozi odgojitelja u dječjem likovnom stvaralaštvu stoga dva sljedeća poglavlja govore o tome. Drugi dio završnoga rada sadrži dvije pripreme za održavanje aktivnost u dječjem vrtiću, dječje likovne radove ostvarene održanim aktivnostima i osvrt na dječje radove. Cilj tih aktivnosti bio je provjera prisutnosti šablone cvijeta u likovnim radovima djece u dobi od 5 i 6 godina te pokušaj udaljavanja djece od te šablone.

Ključne riječi: likovno stvaralaštvo, dječji crtež, ometanje, odgojitelj

SUMMARY

Visual art plays an important role in all segments of child development, so it's important to know that the child's drawing is one of the ways children communicate with the adult world. The children's drawing is a representation of the child's inner world and a guide through the child's artistic development. The children's artworks are full of symbols with their meanings which show us in which stage of development the child is. This is the focus of the first few chapters of this work. After that we come to part where the ways of obstruction children's creativity in visual art are explained, which can be divided into two groups. It is also good to know the way of encouraging the child's creativity and the role of preschool teacher in children's artwork, so the following two chapters talk about that. The second part of this work contains two preparations for maintaining activity in the kindergarten, children's artwork and a review of those artworks. The aim of these activities was to verify the presence of a flower pattern in the artwork of children aged 5 and 6 and to try to distance children from that pattern.

Keywords: visual art, children's drawing, obstruction, preschool teacher